

Mispátim – Törvények a nép számára

Mispátim Hetiszakasz tartalma משפטים

Szakaszunkban – Mispátim (2Mózes 21:1–24:18.) – a zsidó magánjog sok rendelkezése van rögzítve. Kezdve a rabszolgaság szabályozásán és humánusabbá tételén, a szidra felállítja azt a keretet, amelyben a zsidó életmód kifejezésre juthat: a Háláchá – a zsidó törvény – keretét. Itt mondja ki a Tóra a klasszikus demokrácia elvét: a többség határozata legyen a döntő – de ne használd ki a többségi döntést negatív, destruktív célokra.

A szináj-hegyi Kinyilatkoztatást követően az Örökkévaló hoz egy sor törvényt Izrael népe számára. Ezek közé tartoznak a héber rabszolgákra vonatkozó törvények; a gyilkosságért, emberrablásért, testi sértésért és tolvajlásért járó büntetések; a különféle károkozások jóvátételére; a kölcsönökre vonatkozó magánjogi rendelkezések; a letéteményekre, kölcsönzőkre és a bérlőkre vonatkozó szabályok; és a bíróságok igazságszolgáltatásának rendszabályai. – **2Mózes 21:1–23:8.**

Törvény tiltja meg Izrael gyermekeinek az idegenekkel szembeni rossz bánásmódot; törvény írja elő az évszakokkal kapcsolatos ünnepek megtartását; és rendelkezik a terményajándékokról, melyeket a jeruzsálemi Szentélybe kellett vinni. Törvény tiltja meg a hús és a tej együtt főzését. A Mispátim hetiszakasza összesen ötvenhárom micvát tartalmaz – ebből 23 tevőleges parancsolat, 30 pedig tiltó. – **2Mózes 23:9–19.**

Az Örökkévaló ígéretet tesz Izrael népének, hogy beviszi őket a Szentföldre, ugyanakkor

óva inti őket attól, hogy magukévá tegyék az ott talált népek pogány szokásait. – **2Mózes 23:20–33.**

Izrael népe kijelenti: „Megtesszük, és híven meghallgatjuk” mindazt, amit az Örökkévaló nekünk parancsol. Mózes, Áronra és Chúrra hagyva az izraeliták táborát, felmegy a Szináj hegyére, és ott marad negyven nap és negyven éjjel, hogy átvegye Istentől a Tórát. – **2Mózes 24.**

שבת שלום

Mispátim – (משפטים)

A NÉGY ŐRZŐ

Egy hászid egyszer ment az utcán és látott egy csoport embert, megkérdezte mi történt. Elmagyarázták neki, hogy van itt egy zsidó, aki egy teljes évet dolgozott egy messzi városban és nagy összeget keresett. Most, hogy hazatért észrevette, hogy a pénz eltűnt, ő elájult és nem tudják felébreszteni. Odafordult a hászid a zsidóhoz: „Mennyi pénz volt?” Az azt válaszolta neki, hogy 50.000 rubel. Erre azt mondta a hászid: „Úgy tűnik, hogy én megtaláltam a pénzt!” Hazarohant és kis idő múlva visszatért a pénzzel. Elkezdte számolni, és körülötte mindenki csodálta őt, és dicsérték. Amikor a 45.000-hez ért átadta a pénzt és a maradék 5000-et a saját zsebébe tette. Az emberek megkérdezték: „**Te mit csinálsz?**” Azt válaszolta: „10% jár nekem, amiért visszaadtam neki a pénzt”. Mindenki elkezdett kiabálni vele: „**Te nem szégyelled magad?**”. És a csoportból ketten kivették a pénzt a zsebéből, és visszaadták a szegény zsidónak. Az egész város arról beszélt, hogy ez a haszontalan hászid jutalékokat akart a micvájáért. A híre végül eljutott a rabbihoz is. A rabbi azonnal magához hívatta, és kérte, hogy magyarázza meg a cselekedetét. Akkor mondta neki a hászid: „Rabbi, megmondom neked az igazat: egész életemben gyűjtöttem azt az 50.000 rubelt. Amikor láttam annak a szegény zsidónak a veszteségét, rájöttem, hogy pont ez az összeg van nekem, és azonnal hazaszaladtam, hogy elhozzam neki a pénzt, de amikor elkezdtem számolni, arra gondoltam, hogy milyen ostoba vagyok és miért is adnám oda a pénzt amiért egész életemben nehezen dolgoztam? Ahogy ott álltam és számoltam a pénzt hallottam, hogy mindenki körülöttem dicsér engem és a belső hang azt mondta, hogy nagyon is megérte a befektetés, hiszen mindenki tisztel engem a városban. Akkor úgy döntöttem tennem kell valamit, azért, hogy úgy teljesítsem a micvát, hogy nem

kapok érte viszonzást, és hidd el rabbi most senki nem tisztel a városban a micváért, amit csináltam.

E heti szakaszunkban ismerkedünk meg a négy „**őrző**” típussal. Az első, aki „**ingyen őriz**”. Rábízhatod a tulajdonodat, és ő ingyen vigyáz rá csak azért, hogy ezzel segítsen neked. A második a „**bér-őrző**”. Ugyanúgy vigyáz a holmidra, mint az ingyen őrző, csak a munkájáért bért, fizetséget kér. Aztán van a „**bérlő**”. Bérbbe vesz tőled valamit, és fizet neked a használatért. Végül a „**kérő**”. Ő elveszi a holmidat és nem fizet érte semmit. A hászidikus magyarázatok szerint ez a négy őrző a mindennapi életünkben is jelen van. Mindannyian olyan örök vagyunk, akiket a Teremtő bízott meg azzal, hogy megőrizzük az általa teremtett világot, és felemeljük azt a szentségbe. Így aztán négy féle zsidó létezik: Az első az ingyen őrző, akinek minden célja csak az isteni akarat teljesítése, hogy elvégezze a feladatát a világban és nem vár semmi fizetséget érte, megteszi azt, ami helyes, anélkül, hogy jutalmat akarna. A második a bér-őrző, neki is az a célja, hogy beteljesítse Isten akaratát, de ő jutalmat vár érte. A harmadik a bérlő, akinek az a célja, hogy jól járjon, de azért hajlandó megtenni fizetségképpen, amit Isten akar. A negyedik a kérő, akinek a célja csak az, hogy kapjon, de még csak nem is hajlandó tenni azért, hogy megszerezze, amit akar.

Sok esetben az életünk során jót akarunk tenni, de közben jutalmat, vagy legalábbis lájkot akarunk kapni a tettünkért. A hetiszakaszunk arra tanít, hogy legyünk „**ingyen őrzők**”, ne várjunk fizetséget, a szemünk előtt lebegjen a cél, hogy teljesítsük azt, amiért a világon vagyunk, hogy tökéletesítsük a világot, és ne a jutalmazást keressük. Ha így teszünk, és nem várunk viszonzást, akkor fogjuk megkapni a legnagyobb jutalmat, az igazi és teljes megváltást, méghozzá hamarosan.

Glitzenstein Chaim Shaul rabbi

HETI SZIDRA: Naftali Krausz: Hászid folklór tükrében

AZ IDEGEN MEGBECSÜLÉSE

„Idegent ne gyötörj és ne zaklass, mert idegenek voltatok (ti is) Egyiptom országában” (Exodus, 22, 20). „És idegent ne sanyargass, hiszen ti ismeritek az idegen lelkét (átértitek helyzetét) mert ti is idegenek voltatok Egyiptom országában” (uo. 23, 9).

36 alkalommal figyelmeztet a Szentírás az idegenek gyűlölete, sanyargatása, becsapása, zaklatása, de még a kigúnyolása ellen is.

Idegen alatt, eredetileg, olyan nem-zsidót értenek, aki ugyan elfogadta a bálványimádás tilalmát, de nem vált zsidóvá (**Gér Tosáv**).

A Midrás részletesen felsorolja, mi mindent nem szabad az idegennel tenni. Többek között, tilos bántalmazni nemcsak tetteleg, de még szóbelileg sem; nem szabad felhánytorgatni neki a pogány múltját; tekintetbe kell venni érzékenységét. Más helyütt a Tóra előírja az idegenek szeretetét.

Tudni kell, hogy az ókori társadalmakban a legelhagyatottabb és legszerencsétlenebb réteg az árvák és özvegyek voltak, ezért a Tóra külön kiemeli védelmüket. Az idegenekkel való bánásmódot pedig ezekéhez teszi hasonlónak.

Későbbi korok, a „**gér**” -ben (idegen) a prozelita, betért nem-zsidó fogalmát látták megtestesülni, de az utasítás ugyanaz: nem bántani, nem kihasználni kiszolgáltatott helyzetében és nem felhánytorgatni neki korábbi életét. A Midrás még azt is előírja, mit ne mondjanak egy „**gér**” -nek, a vita hevében: „te, aki még nemrég tisztátalant ettél, te utasítsz engem helyre?” (**Mechiltá, Smot, 22,2**). Ugyancsak a Midrás mondja ki, hogy a „**gyötrés**” szavakban, míg a „**zaklatás**” anyagiakban értendő (uo.).

Don Jichák Abarbanel, neves spanyol zsidó tudós, államférfi és Biblia-magyarász, szerint azért kellett a Tórának az idegengyűlölet tilalmát azzal indokolni, hogy... „**idegenek voltatok Egyiptom országában**”, mert tudvalevő, hogy akik maguk is elszenvedték az elnyomást, amikor fordul a kocka, kegyetlen elnyomókká válhatnak. Ezért figyelmezteti a Tóra a zsidókat: vigyázzatok, emlékezzetek és őrizkedjetez attól, nehogy elnyomatástok reakciójaként az idegengyűlölet vétkébe essetek.

A Tóra nemcsak az idegenek zaklatását, bántását tiltja meg, hanem előírja azok szeretetét is (**Leviticus, 19, 34**).

A Chinuch könyvében, amely a 613 parancsolatot rendszerezi és magyarázza, erről a következőket mondja: „**aki ezt megszegi, és gyötri az idegeneket, vagy pedig hanyagul viselkedik, amikor megmentésükről van szó, vagy pedig semmibe veszi tekintélyüket (vagyis lebecsüli őket) csupán azért, mert idegenek és védtelenek – annak nagy a vétke, hiszen a Tóra is többször figyelmeztet és tiltja az idegenek bántalmazását**” (83. parancsolat).

A Chinuch szerzője ehhez még hozzáteszi, hogy ebből a micvából vezetik le azt a kötelességet is, miszerint „**könyörülni kell minden emberen, aki nincs otthon, szerettei körében és nincs, aki segítségére siessen.**”

„**Özvegyet és árvát ne sanyargass. Ha sanyargatod őt, mikor hozzám kiállt – meghallgatom kiáltását. És fellángol haragom és karddal pusztítalak el benneteket és akkor feleségeitek özvegyek lesznek és gyermekeitek árvák**” (uo. 21-23).

HETI SZIDRA: Naftali Krausz: Hászid folklór tükrében

Nem véletlen, hogy az özvegyek és árvák védelme közvetlenül az idegenekkel való bánásmód előírása után következik a Tórában. Az idegen, özvegy és árva – védtelen, kiszolgáltatott emberek, akik a Tóra, illetve a Bét Din (bíróság) védelme alatt állnak.

A Midrás értelmezése szerint itt nem feltétlenül szegény emberekről van szó. „**Még ha a király özvegyéről és árváiról is van szó – azokat sem szabad bántalmazni, gúnyolni vagy szívfájdalmat okozni nekik**” (Midrás Háchéfec). Lehetséges, hogy a király egy zsarnok volt, aki a népnek sok rosszat tett, de ez nem ok arra, hogy halála után bosszújukat özvegyén és árváin töltsék ki azok, akik a király életében mukkanni sem mertek... A történelem ismer ilyen eseteket.

A Midrás az „**águná**” fogalmát ezzel az Írásverssel hozza összefüggésbe. (Az aguná olyan asszony, akit a férje vagy elhagyott és nem hajlandó neki válólevelet adni, ezzel lehetővé téve neki, hogy újból férjhez menjen, vagy akinek a férje úgy halt meg, hogy erre vonatkozóan nincsenek tanúk).

Azzal érvel, hogy ha „**karddal pusztítalak el benneteket**”, akkor a feleségek nem egyszerű özvegyek és a gyerekek nem egyszerűen árvák lesznek, hanem „**élő-halott**” asszonyok, akik többé nem tudnak férjhez menni és a gyerekek nem örökölhetik apjuk vagyonát. A bíróság ezt nem engedi meg nekik, mivel nincs bizonyosság a halál bekövetkeztéről.

Lévi Jichák, a berdicsevi rabbi, sírva fakadt, amikor ehhez az Írásvershez ért és felsóhajtott:

– „**Világ Ura! Számtalanszor figyelmeztetsz bennünket a Tórában, hogy ne bántsuk az árvákat. Hiszen mi magunk is elárvultunk. Te miért nem könyörülsz meg rajtunk? Hogyan hagyhatod, hogy évezredek keresztül kínozzanak és üldözzenek bennünket?**”

Egy ogyesszai haszid sakter, feleségével, gyógyfürdőbe utazott. Útközben megszálltak egy falusi vendégfogadóban, ahol a tulajdonosnő egy már igen élemedett korú hölgy volt, akivel együtt lakott egész családja is, szintén idős emberek.

A matróna – látván, hogy vendége haszid – elmesélte neki különös élettörténetét.

– Fiatal asszony voltam még, amikor előzvegyültem, illetve férjem eltűnt. „**Aguna**” lettem, nem mehettem újra férjhez. 25 éves voltam ekkor mindössze. Elhatároztam, hogy felkeresem Báál-Sém-Tovot, megkérem legyen segítségemre.

Nagy keservesen el is jutottam hozzá, előadtam szerencsétlenségemet, hogy ott állok egy kis gyerekkel, a férjemnek nyoma veszett, én pedig örökös özvegységre ítéltettem.

Báál-Sém-Tov mélyen elgondolkozott, majd megszólalt:

– Sajnos, lányom, nem tudok rajtad segíteni. Nincsenek tanúk, hogy a férjed meghalt volna, tehát nem lehet őt holtá nyilvánítani. Aguna maradsz egész életedben. Végül hozzátette:

– Ha megígéred, hogy egész életedben erkölcsös életet fogsz élni, miként ez egy férjes asszonyhoz illik, megáldalak, hogy hosszú életű légy, és akkor egyetlen fiadtól sok leszármazottat fogsz látni és békeségben, jószágban fogtok élni.

– Megígértem neki – fejezte be történetét az öregasszony – és én megértem 105 évet és leszármazottjaim – őt nemzedék – mind itt vannak körülöttem.

Raj Tamás:

Bibliaiskola

Lélek és lélekhit a Bibliában

A Biblia egyik legfontosabb tanítása a lélekhit, amely szerint az embernek testi porhüvelyén túl halhatatlan lelke van, s hogy ez a lélek magától Istentől ered. Csakhogy a héber nyelvben három különféle szót használunk a lélekre. (Különös, de mind a három, végződésétől függetlenül, nőnemű szó.) A hagyomány szerint a három szó más-más jelentéssel bír, a lélekről ugyanis különféle értelemben beszélhetünk.

Érdekes, hogy a nagy görög filozófus, Arisztotelész is az ember három lelkét említi. Szerinte növényi, állati és emberi lélek létezik, ezeket nevezi a tudomány vegetatív, animális és spirituális létezési formáknak. Az ember Arisztotelész szerint mindhárom lélek birtokosa, s egyedül a mi egyéniségünkől függ, hogy ezek közül melyiket tudjuk előtérbe állítani. Ezzel szemben a zsidóság (a Biblia nyelve igazolja ezt) nem ismeri a növényi lelket, az állatnak csupán egyféle, az embernek viszont háromféle lelke van. Ezeknek felel meg a három különféle, gyakran használt héber szó:

nefes - ez a lélek animális jellegű, az életerőt, a vitalitást jelenti, amely minden élőben ott mozog, s amely fölött csak Istennek szabad rendelkeznie. Jelképe a vér, ezért tilos a Tóra szerint annak fogyasztása, a legkisebb mértékben is. Sőt, a vért (még az állatokét is) el kell földelni, vagy hamuval kell meghinteni. A kiontott vér, miként Ábel vére, égre kiált, s ezt Isten nem hagyja büntetlenül. A vér ugyanis a létezés szimbóluma. A bibliai Teremtéstörténetben ezért a **nefes hajá** kifejezést élőlénynek kell fordítani, nem szó szerint „**élő lélek**” -nek, mint azt a régi magyar fordítások teszik. A **nefes** szó a mai héberben, akárcsak a jiddis nyelvben, lélekszámot is jelent, de ilyenkor mindig hímnemben használjuk.

rúah - szellemi, spirituális lélek, amely csak az embert jellemzi, ám ez sokkal kollektívabb, mint a **nefes**, s a **rúah** irányítja nemcsak az egyén, de közösségek, sőt, az egész emberiség fejlődését is. Ha a Szentírás Isten jelenlétéről beszél, mindig „az Örökkévaló szelleméről” tesz említést (**rúah Elohim**). A teremtés kezdetén is azt olvassuk: „Isten szelleme lebegett a víz fölött”. A szellemi lélek egyébként mindig Istentől ered, és halálunk után oda tér vissza, ahogyan azt Salamon király megfogalmazta a **Kohelet (a Prédikátor)** könyvében: „**S visszatér a por a földbe, melyből vétetett, ám a (szellemi) lélek visszatér Istenéhez, aki adta azt**”.

nesamá - minden ember egyéni, halhatatlan lelke, amely fölött Isten rendelkezik, amelyen keresztül tart kapcsolatot az ember az Örökkévalóval. A **nesamá** szó rokona a lélegzetet jelentő **nesimának**, ahogyan ez a két szó a magyar nyelvben is egy gyökből származik. A hagyomány szerint ez a legmagasabb rendű lélektípus. Lelkeink — tanítják bölcseink — éppúgy különböznek egymástól, illetve éppúgy hasonlítanak egymásra, mint a csillagok az éjszakai égbolton. Nem véletlen, hogy Salamon példabeszédének könyvében (**a Misiében**) olvassuk: „**Az ember lelke — az Örökkévaló mécsese**”. Az sem véletlen, hogy a jiddis nyelv csupán ezt az utóbbi szót vette át eredeti jelentésében, míg az előbbi kettő jelentésváltozást szenvedett.

A reggeli imában is ezt az utóbbi szót említjük, amikor nap mint nap így imádkozunk: **Eloháj, nesamá senatátá-bí, tehora hí** (= Istenem, a lélek, amelyet belém helyeztél, tiszta volt az).

LITTNER GYÖRGY: MÓZES ÉLETE MAI SZEMMEL

BIZONYÍTÉK A TÍZ CSAPÁSRA

Híres tudósok időt, pénzt és fáradságot nem kímélve azon dolgoznak, hogy bebizonyítsák az egyiptomi tíz csapás csak egyszerű természeti katasztrófa volt. Ezt én most a Tóra segítségével fogom megcáfolni.

Az első csapást kétféle módon magyarázzák. Aszály sújtotta Egyiptomot, amitől a Nílus lassú iszapos folyóvá vált. Megjelent a burgundi vörös mérgező alga (*Oscillatoria rubescens*) ami anyyira elszaporodott, hogy vörösre festette a vizet és megölte a vízben élő állatokat.

A másik vélemény az Égei tenger alatt történt rettenetes földrengés, ami akkora szökőárt (cunamit) okozott, hogy a tenger belefolyt a Nílusba, és megfertőzte a folyót, amiben elszaporodtak a mérgező vörös algák.

A békák a kimenekültek a szárazföldre és megindultak az ország belsejébe. Hamar elpusztultak az algáktól szerzett fertőzésben. Tetemeikből lakmároztak a legyek, böglyök, akik szintén megfertőződtek, és terjesztették a betegséget.

A földrengés epicentruma a Santorini sziget alatt volt, minek következtében a szigeten fekvő Minosz hegységben vulkánkitörés történt. Lávát, vulkáni hamut és port lövellt az ég felé, ami összeállt egy hatalmas felhővé melynek vége elérte Egyiptomot. Ebből a felhőből hatalmas vihar csapott le Egyiptomra villámlással, menydörgéssel és jégesővel, ami sok mindent elpusztított, de ügyelt arra, hogy Gósen földjét ne érje el ahol a héberek laktak.

A vihar után kedvezett az időjárás a sáskáknak, akik gyorsan szaporodtak, majd ellepték Egyiptomot, letarolva azt, ami a jégeső után megmaradt.

A következő csapást, a sötétséget is kétféleképpen magyarázzák. A vulkáni felhő, miután jégesőt csinált összetömörült és eltakarta a napot. Mások pedig egy napfogyatkozással magyarázzák.

Az elsőszülöttek halálát a József által épített gabonátárolókkal magyarázzák. Elfogyott az élelem, és a régóta ott állt gabonát fogyasztották, ami megpenészedett, és mérgezővé vált. Az elsőszülöttek kaptak először ételt, és ők ették meg a mérgező részt, amitől egy éjszaka alatt valamenyien meghaltak.

Ritka nagy baromságokat hordtak itt össze, a tudósok, hiszen a Tórában minden pontosan, időrendben, logikusan fel van sorolva, csak el kell olvasni.

A tíz csapást egy tíz lapból álló kártyavárhoz hasonlítjuk, amiből, ha kihúzunk egy lapot, összedől az egész építmény. Én három lapot fogok kihúzni.

A békák, kimenekültek a Nílusból a partra a mérgező algák elől. Egy hétig várták, hogy megtisztuljon a víz. Ez idő alatt víz nélkül elgyengültek. Amelyik megpróbált bemenni a folyóba, az a méregtől azonnal elpusztult. Szaporodásra képtelenek voltak, mert petéikkel szaporodnak, amik a vízben ebihalakká válnak, majd idővel kifejlődik belőlük a béka. Mikor megtisztult a Nílus nem mentek vissza természetes élőhelyükre a vízbe, hanem legyengülve vánszorogtak a palota felé.

LITTNER GYÖRGY: MÓZES ÉLETE MAI SZEMMEL

Az egyiptomi sötétség némely tudós szerint sima napfogyatkozás volt. A napfogyatkozás az a csillagászati jelenség, amikor a Hold a pályája során pontosan a Nap és a Föld közé kerül, eltakarva a Földről figyelve a Napot. A Föld azon része, amelyik ennek a szögében van, elsötétedik egészen addig, amíg a Hold tovább nem halad a pályáján. Ez a jelenség mindössze csak néhány percig tart, nem három napig, mert a hold nem áll meg az égen, azért, hogy három napig sötét legyen a földön, hanem folytatja az útját.

Vizsgáljuk meg az Egyiptomot sújtó kilencedik csapást, a sötétséget a Tóra segítségével?

„És szólt az Örökkévaló Mózeshez: Nyújtsd ki karodat az ég felé és legyen sötétség Egyiptom országa fölött és a sötétség legyen tapintható. És lett sűrű sötétség Egyiptom országában három napon át. Nem látta az ember az ő testvérét és nem mozdulhattak el a helyükről három napon át.”

Ez világos bizonyíték arra, hogy nem egyszerű napfogyatkozás történt, ez sokkal több volt annál. Elaludtak a tüzek, a fáklyák, a gyertyák, mert azok világosságot hoztak volna. A kérdés az hogyan tudott az Örökkévaló teljes sötétséget csinálni? Vissza kell mennünk a Teremtés kezdetéhez. Ismét a Tóra segít ennek a jelenségének a megértéséhez:

„Kezdetben teremtette Isten az eget és a földet. A föld pedig puszta és üres volt és sötétség volt a mélység színén; és Isten szelleme lebegett a vizek szintjén. És mondta Isten: „Legyen világosság!” És lett világosság. És látta Isten, hogy a világosság jó és elválasztotta Isten a világosságot a sötétségtől. És nevezte Isten a világosságot nappalnak, a sötétséget pedig nevezte éjjelnek. És lett este és lett reggel: első nap.”

Ezért kezdődik minden ünnepünk este a sötétséggel, mert az volt először, és folytatódik másnap a világossággal. Isten uralja a világosságot és a sötétséget, hiszen Ő dolgozott velük. Bármikor, bárhol képes volt újra sötétséget teremteni.

Ez történt Egyiptomban is, oda teremtette a sötétséget, ami addig tartott, amíg az Örökkévaló jónak látta. Úgy gondolta három nap elég lesz figyelmeztetésnek.

Fáraó és elsőszülött fia sohasem evett semmit anélkül, hogy egy hivatásos előkóstoló nem evett volna az ételből, ha túlélte az evést és nem betegedett meg, csak azután látott neki a lakomának a Fáraó és a családja!

A tudósok olvasták a Tórát, mert csak ott van leírva hitelesen az Egyiptomot sújtó tíz csapás, de nem hittek benne, ezért kérdőjelezzik meg a mai napig az Örökkévaló létezését és cselekedeteit.

A következő számban folytatjuk a kalandot....

A héber betűk titkai

DÁLET (ד)

A héber ábécé negyedik betűje, számértéke: 4. A dálet a szegény embert jelöli. Talmudi kifejezés a gimel és dálet betűre: **גומל דלים (gomél dálím)**: jótevő, aki ad a szegényeknek.

A dálet formája kissé túlnyúlik jobbra, a gimel irányába, mutatva, hogy a szegénynek elérhetővé kell tennie magát az adományozó számára. A dálet a következő betű, a ה / hé felé néz, mely az Örökkévaló betűje. A szegény Istenben bizik első sorban, nem az adományozóban. Ezért van a dálet háttal a gimelnek, illetve azért, hogy ne lássa, hogy kitől kapja az adományt. A Szentélyben volt egy szoba, amit „**csendes szobá**”-nak hívtak, ahová csak egyedül volt szabad bemenni. A szobában volt egy nagy doboz, melybe a gazdag berakta adományát, kiment, majd a szegény ment be és kivett belőle szüksége szerint. A gazdag nem látta kié lett az adomány, a szegény nem tudta, hogy kitől kapta.

A dálet második jelentése: **delet, ajtó / ajtófélfá**. Mi a kapcsolat az ajtófélfá és a szegény között? Jellemzően a szegény kopog a gazdag ajtaján.

Van egy harmadik, haszid interpretáció is. A dálet egy rés-ből (ר) és egy jud-ból (י) áll. Valójában mindkettőn szegényt is jelent: dál és rés. Mi a különbség a dálet és a rés között? A jud. Ha a rés-hez hozzá adunk egy jud-ot dálet-et kapunk. A jud a bitul-t, a teljes önmegadást jelenti az Örökkévaló felé. Ezek szerint a rés szegénysége abból áll, mert távol áll az Istentől.

Az ajtófélen lévő mezuzá tartalmazza a Smá ima szakaszait, melynek első jól ismert mondata:

שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד (Smá Jiszráél Ádonáj Elohénu Ádonáj echád) „Halljad Izrael, az Örökkévaló Istenünk, az Örökkévaló egy!”

Az echád (אחד) Isten egyedülvalóságára utal. Mi történik, ha a jud eltűnik a dáletből? A szó nem egyetlen lesz, hanem אחר (áchér), más(!), bálvány, hamis isten. Megtörtént eset: egy jómódú zsidó család leánya egyik napról a másikra feladta zsidóságát, más vallások felé kezdett vonzódni. Elkeseredett szülei a lubavicsi reb-béhez fordultak, aki azt tanácsolta, ellenőrizték a mezuzákat. Az ellenőrzést követően a házban lévő mezuzák teljesen kósernek bizonyultak. A család rabbija és az édesapa értetlenül álltak a helyzet előtt, mialatt a kertben sétálva fel nem fedeztek egy kis melléképületet, melyen szintén volt egy mezuzá. Ezen mezuzá ellenőrzése után kiderült, hogy a Smá ima első mondatának utolsó szavánál a jud eltűnt, így egy rés lett a dálet-ből! Miután kicserélték a mezuzát, a leány hatalmas változáson ment át: odaállt édesapja elé bánva, mennyire eltávolodott zsidóságától, és végül nem tért át másik vallásra.

A dalet számértéke 4. A négyes szám utal az ősanyákra (**Sára, Rebeka, Ráhel és Lea**), a Kabbala négy világára (**Ácilut, Briá, Jöcirá, Ászijá**), a négy őselemre (**tűz, víz, levegő és föld**), és a négy pohár borra is, melyet Peszáchkor iszunk.

Mért iszunk négy pohár bort Peszách alkalmával? Mert négy kifejezést használ a szabadulásunkra a Tóra: **Én vagyok az Örökkévaló és kivezetlek benneteket Egyiptom szenvedései alól és megmentelek titeket rabszolgaságukból és megváltalak titeket kinyújtott karral és nagy ítéletekkel. És magamhoz fogadlak benneteket népül és Istenetek leszek (2Mózes 6:6-7.).**

Dálet jelentése először szegény, másodszer ajtó, a harmadik pedig a 30. zsoltárban olvasható: „**Dicsérem az Örökkévalót, mert felemelt engem**” – dilítani (דליתני). Hogy köthető össze ez a három jelentés? Minden embernek rá kell jönnie, hogy valójában szegény Isten nélkül. Ennek elismerése az ajtó az Örökkévaló kamrájába, s aki oda lép, az Örökkévaló magához emeli.

Forrás (tfilin)

EMBERBARÁT HETILAP NAGYFUVAROS ZSINAGÓGA

ב"ה

ב"ה

NAGYFUVAROS UTCÁI TEMPLOM IMAREND FEBRUÁR 1. – 28. KÖZÖTT

1.	szerda		7,00	16,30	10.
2.	csütörtök		7,00	16,30	11.
3.	péntek	† 16,29	7,00	16,30	12.
4.	szombat	BÖSÁLÁCH SÁBÁT SIRÁ vége: 17,38	8,00	17,00	13.
5.	vasárnap		8,00	16,30	14.
6.	hétfő	<i>FÁK ÚJÉVE</i>	7,00	16,30	15.
7.	kedd		7,00	16,30	16.
8.	szerda		7,00	16,30	17.
9.	csütörtök		7,00	16,30	18.
10.	péntek	† 16,40	7,00	16,45	19.
11.	szombat	JITRÓ vége: 17,48	8,00	17,00	20.
12.	vasárnap		8,00	16,45	21.
13.	hétfő		7,00	16,45	22.
14.	kedd		7,00	16,45	23.
15.	szerda		7,00	16,45	24.
16.	csütörtök		7,00	16,45	25.
17.	péntek	† 16,51	7,00	17,00	26.
18.	szombat	MISPÁTIM SÁBÁT S'KÁLIM ÚJHOLD HIRDETÉS vége: 17,58	8,00	17,15	27.
19.	vasárnap		8,00	17,00	28.
20.	hétfő	<i>JAJM KIPPUR KOTAJN</i>	7,00	17,00	29.
21.	kedd	ÚJHOLD 1.	7,00	17,00	30.
22.	szerda	ÚJHOLD 2.	7,00	17,00	1.
23.	csütörtök		7,00	17,00	2.
24.	péntek	† 17,02	7,00	17,15	3.
25.	szombat	TRUMÁ vége: 18,09	8,00	17,15	4.
26.	vasárnap		8,00	17,15	5.
27.	hétfő		7,00	17,15	6.
28.	kedd	<i>ZÁJIN ÁDÁR</i>	7,00	17,15	7.

Ismertetlen zsidók nyomában XIX. Mendel Jakab

Mendel Jakab a leghíresebb "zsidóprefektus" (praefectus omnium Judaeorum) volt, így gyakorlatilag a magyarországi zsidó közösség vezetője és a budai zsidó hitközség elnöke. Egyes források szerint az 1470-es évektől 1516-ig, más adatok szerint 1493 és 1522 között töltötte be a tisztséget.

A legrégebbi történelmi okirat, amely említi 1482-ből való, amikor már a Magyarországon lakó összes zsidó prefektusi hivatalát töltötte be. Mátyás király, amikor felállította a zsidó prefektúrát a zsidó közösség és a királyság közötti kapcsolattartás céljára, őt nevezte ki annak élére. A tisztségre a zsidó közösség egy tagját nevezték ki, ellentétben a korábbi gyakorlattal, amikor a zsidók jogi képviselője egy keresztény főúr feladata volt. A prefektusnak közvetítő szerepe mellett széles körű jogai voltak a zsidó közösségen belül is. Mendel Jakab okleveleket is kiadott, melyeket saját címerével és arcképével ellátott pecsétjével hitelesítette, ami egyedülálló volt a korabeli európai gyakorlatban. A kassai levéltárban őrzött pecsét alapján festette meg Gedő Lipót a prefektus hiteles portréját a Zsidó Múzeum megrendelésére az 1910-es években.

Mendelt Mátyás király pártfogolta és mindenféle kedvezményekben részesítette. Például, amikor Monyoróke-reki Elderboch János nem fizette meg határidőre a tartozását Mendelnek, Mátyás királyi levelet bocsátott ki, amelyekben utasította az ország valamennyi hatóságát, hogy Elderboch jobbágyait tartóztassák le, minden vagyonukat foglalják le és szolgáltatassák ki Mendel ügynökeinek. Más alkalommal meg Pozsony városát utasította, hogy Binberg nevű ottani lakos egyéb hitelezőinek kielégítése előtt Mendel követelését teljesítse. 1505-ben pedig védlevelet adott Mendel Jakabnak és családjának, amikor a budai zsidóüldözések idején Pozsonyba kellett menekülniük.

Ugyanakkor neki kellett behajtania a legkíméletlenebb eszközökkel a Dózsa-féle parasztfelkelés (1514) következtében a zsidóságra kirótt nagy adóterheket, hogy Ulászló és Zápolyai János felszerelhesse a lázadók elleni csapatait.

Utána mindvégig, míg csak a prefektusi tisztség fennállott, a Mendel-család tagjai viselték ezt a hivatalt. A Mendel-család igen gazdag és előkelő volt, ők töltötték be a hitközségi elnöki és az országos zsidó prefektusi tisztelet Mátyás király uralkodásától, tehát az 1470-es évektől 1526-ig, a mohácsi vészig.

Mendel Jakab olyan nagy úr volt, hogy Mátyás király és Beatrix 1476-ban lezajlott esküvőjén lovasbandérium élén, karddal az oldalán lovagolt a királyi pár elé. (Ebben az időben Nyugat-Európában zsidónak nemhogy lovon ülni, vagy fegyvert viselni nem volt szabad, de megkülönböztető sárga foltot kellett ruháján hordania.) Kohn Sámuel így ír egy névtelen erfurti lovag leírását idézve a zsidók felvonulásáról az esküvői menetben: Buda várának bejáratánál „a zsidók élén agg előljárójuk ment, lóháton, kivont karddal, melyen kosár függött, amelyben tíz font ezüst volt. Mellette fia, szintén lóháton, karddal és ezüst kosárral. Utánuk jött huszonnégy lovag, mindnyájan bíbor díszruhában, kalapjukon három szál strucctollal”. II. Ulászló koronázásán pedig huszonnégy lovag kíséretében jelent meg fényes fegyverzetben.

Egyes források szerint a Magyar Zsidó Múzeum egyik legértékesebb ereklyéje, az a héber feliratú kard, amelyet a történészek és különösen a hazai zsidó néphagyomány a „magyar zsidók szent kardjának” tart, Mendel Jakab tulajdona volt.

Mendel palotája - ma már tudjuk - a mai Táncsics Mihály utca 23. számú telken állt, és ennek Bástyasétány felőli udvarán építette fel a zsidóprefektus a budai askenázi hitközség nagy zsinagógáját feltehetően 1461-ben. A középkori Európa egyik legnagyobb zsinagógája volt három hajóval, a maga korában hatalmas méretű (26,26 x 10,73 méter alapterületű és kb. 9 méter belmagasságú) csarnokokkal. Feltehetően a királyi udvar építőmesterei építették gazdag tagozású későgotikus stílusban. Az épületet a budai várat felszabadító keresztény csapatok rombolták le 1686 szeptemberében.

Forrás: (wikipedia)

Rejtő Jenő kalandos élete, mint a regényeiben

80 éve, 1943. január 1-jén fagyott meg az ukrajnai Jevdokovóban a munkaszolgálatra hurcolt Rejtő Jenő, akit írói álneven, P. Howardként is ismer és szeret a magyar olvasóközönség. „**Kitűnő érzéke volt a szörnyű világban meglátni a jelenségek fonákját, megmutatni az emberellenesben a nevetségest, és e nevetségessé tétellel leleplezni oly sok silányságot**” - írta róla Hegedűs Géza.

Reich Jenő néven Budapesten született 1905. március 29-én, apja nyomdai tisztviselő volt. A Kertész utcai polgári iskolából kicsapták, mert szájon vágta zsidózó tanárát. Elvégezte Rákosi Szidi színiiskoláját, de statisztálásnál többre nem vitte, mert egyszer leejtette a híres színészt, Törzs Jenőt. Színi tanulmányait Berlinben, Max Reinhardtnál folytatta, közben lovakat csutakolt az ügetőn. Ezután vándorútra kelt, volt Hamburgban dokkmunkás és illatszerárus, Svédországban heringhalász, Genovában építőmunkás, Zürichben gobelinkereskedő, Franciaországban sztepptáncos, dolgozott vándorcirkuszban és járt Afrikában is, az azonban vitatott, hogy az idegenlégióban szolgált-e.

1930-ban csak kölcsönként pénzből tudott hazatérni Olaszországból, itthon nyelveket tanított és írni kezdett. Salamon Béla ajánlotta be a Teréz körúti Színpadhoz, ahol háziszerző lett: Aki mer, az nyer című zenés darabját 150-szer adták elő Honthy Hanna és Törzs Jenő főszereplésével, Úrilány szobát keres című színművéből pedig film is készült.

Felkapott szerző lett, a szakadatlan munka azonban felőrölte az idegeit, 1939-ben két hónapot szanatóriumban töltött. Időközben kitört a II. világháború, és zsidó származása miatt folyamatosan támadták. Az Egyedül vagyunk című nyilas lap 1942-ben lényegében feljelen-tette, és a nagykáta katonakórházból betegen vitték el egy büntetőszázadba. Az ukrajnai Jevdokovóban fagyott meg munkaszolgálatosként 1943. január 1-jén, állítólag halála előtt is bajtársait szórakoztatta emlékezetből idézett regényrészleteivel. Mindössze 38 éves volt.

Mintegy 120 jelenete maradt fenn, ezek javát Tévedésből jelentik címmel adták ki 1988-ban. Bár darabjait játszották, regényei sikeresek voltak, volt olyan hónap, amikor 2000 pengőt keresett, bohém életmódja és kártyaszennvedélye miatt mégsem volt soha pénze. Mindenhol-nan előlegeket vett fel, hogy vállalásait teljesítse, nemcsak kávéval és cigarettával küzdött az elalvás ellen, az azonban a városi legendák világába tartozik, hogy amikor megszorult, a kávéházi pincért kéziratlapokkal fizette ki, amelyeket azután a kiadónál lehetett "beváltani".

Szoros barátság fűzte Karinthy Frigyeshez, aki a rá jellemző, ötletes módon tette egyik napról a másikra ismertté nevét. Karinthy a Pesti Napló hasábjain Rejtő rejtélyes eltűnéséről számolt be, majd nyílt levelet intézett hozzá, kérve, ne legyen öngyilkos. „Jenő, gyere haza, minden meg van bocsátva!” - fejezte be írását. Rejtő, aki mit sem tudott erről, a lapszám elolvasása után már ismert emberként tért haza Bécsből, ahová még ismeretlenként távozott.

Zsenialitása regényeiben mutatkozik meg, hiszen megújította a ponyvát. Egy „tízfilléres” re-génnyel akár két nap alatt végzett, majd a Nova kiadó pengősregényeit írta. Egy szerződés-

Rejtő Jenő kalandos élete, mint a regényeiben

ben kéthetente egy 120 oldalas regény megírását vállalta, és ezt teljesítette is, noha aprólékosan, a szövegen sokat javítva dolgozott. A Nova elvileg külföldi irodalmat adott ki, innen ered a P. Howard írói álnév.

Rejtő regényei átmenetek a kalandregény és annak paródiája között, a légiós és matrózregényeket művészetté nemesítette. Hősei csetlő-botló kisemberek, akiknek végül igazságot szolgáltat a sors, a történetek fordulatosak, a jellemek alig árnyaltak. Rejtő egyéni humorát a pesti vagánnyelv és aszfalthumor leleményei, szójátékok, meglepő szerkezetek jellemzik. Különösen indításai zseniálisak (Uram, a késemért jöttem; Gorcsev Iván, a Rangoon teherhajó matróza még huszonegy éves sem volt, midőn elnyerte a fizikai Nobel-díjat), bizarr fordulatai (Fülig Jimmy és Török Szultán leveleiben) mintát teremtettek. Kiszólásai, csattanói ma is közszájon forognak, regényein nemzedékek nőttek fel. Legnépszerűbb könyvei: A csontbrigád, Az elveszett cirkáló, A szöke ciklon, A láthatatlan légió, A 14 karátos autó, Az előre tolt helyőrség, Vesztegzár a Grand Hotelben és a Pizskos Fred, a kapitány.

Ő az egyetlen ponyvaíró, akit az irodalomtörténet is értékel - igaz csak utólag, saját korában alig említették, bár az olvasók egymás kezéből kapkodták köteteit. Így volt ez a II. világháború után is, a hivatalos kultúrpolitika sokáig nem vett róla tudomást, könyvei csak 1960 után jelenhettek meg, akkor viszont Jókaiival vetekedett népszerűsége, ami a mai napig sem csökkent.

Regényei angol, bolgár, cseh, észt, finn, francia, német, olasz, örmény, román és szlovák nyelven is megjelentek. Műveiből több film készült: A fehér foltból Zsurzs Éva rendezte a Férjhez menni tilost, a Vesztegzárból Palásthy György a Meztelen diplomatát, Somló Tamás 1970-ben forgatta A halhatatlan légiós - akit csak Péhovardnak hívtak című filmet, 1996-ban készült el A három testőr Afrikában Bujtor István rendezésében. „Kitűnő érzéke volt a szörnyű világban meglátni a jelenségek fonákját, megmutatni az emberellenesben a nevetségest, és e nevetségessé tétellel leleplezni oly sok silányságot” - írta róla Hegedűs Géza.

1994-ben Erzsébetváros (Budapest, VII. kerület) önkormányzata emléktáblát állított szülőháza falán, 2001 óta pedig internetes népi kezdeményezésre a Szövetség utcának ez a szakasza, illetve a Hevesi Sándor tér egy része Rejtő Jenő nevét viseli.

Forrás: (mti)

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ה

RECEPT-TÁR

Grapefruitos polenta torta

Szeretitek a fanyar, kesernyés édességeket? Én imádom, remélem, ti is, mert akkor ez a torta lesz a nyerő számotokra. Ha a toppingba még tesztek egy kis gint is, akkor egy gin tonicra hajazó ízvilággal találjátok szembe magatokat.

Hozzávalók:

Sütemény:

- 450 g puha vaj
- 450 g cukor
- 2 db grapefruit
- 1 db vaníliarúd
- 450 g mandulaliszt
- 1 ½ tk sütőpor
- 0.25 tk só
- 225 g kukoricadara

- 6 db tojás

Topping:

- 250 g keserű narancslekvár
- 40 ml gin (opcionális)
- 1 db grapefruit

Elkészítés:

A szoba-hőmérsékletű puha vaját, a cukrot, 2 grapefruit reszelt héját és a vanília kikapart magjait egy robotgéppel kikapcsoljuk. A mandulalisztet, a sütőport és a sót is hozzádolgozzuk. Folyamatos keverés mellett a tojásokat egyesével hozzádolgozzuk, de csak akkor tesszük bele a következőt, ha már az előzőt teljesen elkevertük. Jöhet bele 1 grapefruit leve, majd a polenta. A masszánkat egy 30 cm-es, tapadásmentes tortaformába tesszük, és 160 fokra előmelegített sütőben kb. 70-85 percig sütjük. Ha a teteje enyhén megnyomva már nem remegős, akkor kész.

A toppinghoz a lekvárt kikeverjük egy habverővel, ha szeretnénk, beletehetjük a gint. A grapefruitnak talpat vágunk, nagyon éles késsel megpucoljuk, majd a barázdái mentén haladva cikket (segmenteket) vágunk belőle, és a kikevert lekvárhoz adjuk.

Forrás: (streetkitchen)

Kőbányai János: Egy MTK-drukker feljegyzései Jeruzsálemből a második millenniumkor IV. rész

Jichák Rabin, a saját személyiségétől szinte teljesen függetlenül beteljesíti a narratívát, amelynek vázára az izraeli azonosság megpróbál fölépülni, a képét saját magáról a világ és saját maga felé közvetíteni. **Rabin** itt született **Erec Jiszráélben**, azaz az állam előtti Palesztinában, részt vett Izrael minden háborújában, a legjelentősebbet, az 1967-es hatnapos háborút ő nyerte meg, ő szabadította fel Jeruzsálemet, s adta vissza a zsidó népnek az ókori zsidó állammal való folyamatosságot megtestesítő **Kotel Hamaaravit**, az egykori Szentély nyugati falát, a Siratófalat. S a pályáját - az ország-szerzőalapító nemzedékéét - egy nagy történelmi kiegyezéssel óhajtotta megkoronázni. Az igazi honfoglalással, amely a békével, a szomszédokkal való rendezett viszonytal illesztette volna vissza, helyezte, gyökeresítette volna be Izraelt az "új Közép-Keletre".

Mindez azonban nem lett volna elég a mítosszá váláshoz. Nincs mítosz véráldozat nélkül. **Rabin** halála a monstre béketüntetésen - ő az egyetlen zsidó vezető katona vagy politikus, aki nem természetes halállal halt meg - olyan karizmatikus erővel ruházta fel, nem a történelmi személyiség emléket, hanem a béke mindenkor aktuális ügyét, amely ezt az irányultságot, mint trendet kitörölhetetlenül bekódolta az izraeliek azonosságtudatába. S ezt az emléket, ezt az álmodot és áldozatot tudatosan építik, szervítik be az alakuló-forrongó izraeli (vagy zsidó, hiszen **Rabin** alakja, **Izrael** sorsa a diaszpórának is létfonosságú ügye) identitásba. Értelmiségiek, írástudók, sőt: kormányok. A kollektív emlékezet kollektív tevékenységen alapul. Igen jellemző, hogy erről a mítoszépítő munkáról a világ - a médiumok "szerkesztésében" - szinte alig vett tudomást, s inkább a halálmítosz propagálásában volt érdekelt. S ezzel az állásfoglaló érdeklődéssel saját magáról alkotott képet.

Mert milyen történet, milyen szereplők alakítják a palesztin arabok régi-új mítoszait? Éppen nem furcsa, de sajnos nagyon is logikus paradoxonként, minél inkább nem mondhatnak magukénak harctéri sikereket, annál inkább a harciasság vagy az életet feláldozó mártíromság a fő mítoszképző erő, amelyre később a nemzeti identitásukat szeretnék fölépíteni. Mindennél jobban jellemzi ezt az ikonposzter imázs, amellyel a palesztin vezér meghatározza - választja - önmagát. Egyszer sem láttuk katonai egyenruha nélkül, noha életére jellemző adat, hogy soha nem vezényelt hadsereget, a palesztinok soha nem ütköztek meg ellenfelükkel harctéren. (Kevés izraeli vezető, miniszter vagy államfő nem volt korábban gazdagon dekorált tábornok, ennek ellenére egyet sem láttunk katonai egyenruhában.) S a kiéletlen háborús diadalmaskodás és állandó kompenzálása: a leitmotívként égbe ugató géppisztolyropogás s a végeleáthatatlan mémjátéktemetési szertartások mozzanatai mellett a mítoszmunka a gyerekekre hárul. A palesztin gyerekekre, aki parittyával száll szembe a tankkal, aki meglógva az iskolából a tüntetésekhez csatlakozik, s a gyilkos katonák áldozatává válik. Gyerekekre, akik szeretnek meghalni, s akik készülnek is rá. (Nem kevés izraeli gyerek is a bombák áldozata lett, csecsemő is - emlékül megmarad a család fájalmának.) A Mohamed Jamal Duri nevű kisfiú - hiába bizonyította be többoldalú tudományos vizsgálat is, hogy palesztin golyóitól halt meg - ennek a mítosznak a fő hőse. (Arafat ugyanis még a saját közönségének is túlságosan ellentmondásos, hogy mítosz lehessen.) Ehhez a gyerekekhez szólnak a versek szerte az arab világban, teret neveztek el róla, s ő és még számtalan kis társa szerepel a posztereken, a boltokban és az autók szélvédőjén. A ma még élő gyerekek, akiket most a palesztin televízió videóklipje arra biztat, hogy önkéntes halállal látogassák meg a kis Mohamedet s megannyi elvtársát a paradicsomban. Nem érdemes ezen szörnyülnödni. Maga a szörnyülnöködés is előítéletes, mert egy saját értékítélet szempontjából néz és ítélkezik egy másik fölött. Inkább a világ két felfogását érdemes regisztrálni.

Kőbányai János: Egy MTK-drukker feljegyzései Jeruzsálemből a második millenniumkor IV. rész

Ezen ügysem lehet ugyan változtatni, de a megértés legalább segít elviselni azt, amivel nap mint nap szembesülünk. Rabin halálának az az értelme, hogy ne legyen több halál, hogy ez olyan **"felettes énné"** váljék, amely elrettent a konfliktusok vérontással való **"rendezésétől"**. (Ezért is olyan drámaian **"szerencsés"**, hogy izraeli oltotta ki az életét - így a bosszú gondolata, az ellenfél felelőssége fel sem merülhet.) A palesztin gyermek mítosza s a mítosz képzésének folyamata az áldozatok mártíriumának eszkálálódásához vezet. Vér, bűn és büntudat eszkálálódásához. Mindkét mítosz a halálhoz kapcsolódik, a halál képével, fogalmával dolgozik - a legalapvetőbb szorongással, ami az embert meghatározza. S ennek fényében megvilágosodik a legalapvetőbb ellentét, mely megkülönbözteti a két eltérő, s minden igyekezet ellenére kibékíthetetlen civilizációt. Vagy inkább azt, ami a zsidókét minden más civilizációtól megkülönbözteti.

A zsidó vallásban - s így a tudatban, az azonosságban, az életcélban - nincs másvilág, nincs folytatás. (A feltámadás gondolata is az egész világ megváltásához, a messiás eljöveteléhez van kötve.) Ez a világ nem siralomvölgy, nem előszoba az igazi élet kapuja előtt. Itt kellene - boldognak lenni, itt kell mindent elvégezni, megélni mindazt, ami ebből a felfoghatatlanból, amit emberi életnek nevezünk, adatott, s utána nincs tovább.

Máshol, másoknak, más nézetek szerint pedig van tovább - itt kell kiérdemelni, hogy majd amott jobb soruk legyen.

Ezt az ellentmondást, ellentétet ezen a földön, ebben a történelemben nem lehet fel- és megoldani. Itt a (történelem) kezdetének és végének konfliktusáról van szó, alfának és ómegának a konfliktusáról. **"Bizony hamar eljövök ..."**, ígérte, aki ebben a kérdésben igazságot tenni hivatott, s épp e vitatott városról szólt prófécijája, a **"mennyei Jeruzsálemről"**

Ugyan 2000 éve nem jön, de a vajúdást kísérő apokaliptikus látomásai szóról szóra beigazolódnak. Ebből meríthető-e a remény?

Az izraeliek (zsidók) nemcsak az arab világ előtt veszítették el ártatlan imázsukat, hanem mind azok előtt, akik segítettek felépíteni a zsidó államot, a régi-új otthont. (S persze legfájdalmasabban: a saját ártatlanságuk. a saját igazuk is megkérdőjeleződött, tragikusan megosztva az izraeli társadalmat, de magát a diaszpóra zsidóságát is.) Az üldözött léte, a Dávid-lét feledésbe merült, s felváltotta azt a buta Góliáté. Vagy az agresszív gyilkosé.

Mintha lehetne itt másként létezni, mással sátrat, gyökeret verni, mint erőszakkal: fegyverrel, 53 éve tartó stresszel, állandó feszült készenléttel, visszaütéssel vagy ütéssel. Ha egy percre nem az erőszak nyelvét beszélnék, akkor nem szorítanák őket a tengerbe? Mintha lenne más nyelv, mint az erőszaké? Nemcsak itt a Közel-Keleten, de magában az egész világban. Hogy ezt a nyelvet a zsidóknak is beszélniük kell ettől való kétezer éves tartózkodás után, ez az ő belső tragédiájuk. És a világé, amely nemhogy a saját erőszaknyelvén szelídített volna, de a zsidókra is rákényszerítette ezt a nyelvet. A holokausz megmutatta, hogy ha a zsidók nem asszimilálódnak az erőszak nyelvéhez: írmagjuk sem marad. (S miért kell a zsidóknak megmaradni? Miért nem lehet felolvadni, eltűnni, mint megannyi velekorú, nála sokkal nagyobb hatalmú ókori népnek? Ez a kérdés megválaszolhatatlan, s az Örökkévaló tervei közé tartozik.)

Folytatjuk...

1900 év után került elő Gaius Messius római katona fizetési papírja Masszázában

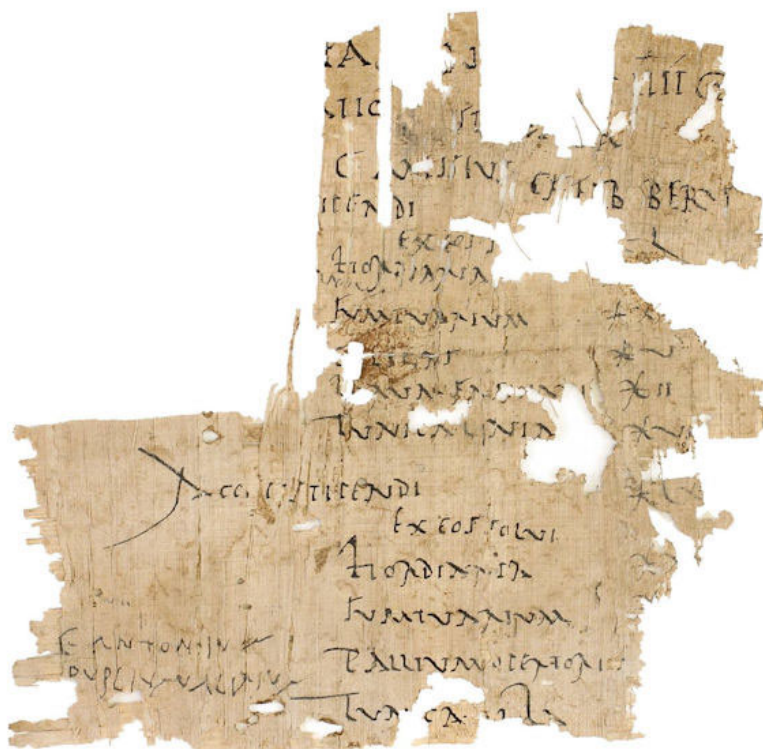
Egy, az első zsidó-római háború idejéről származó, papiruszra írott kimutatás szerint a római katonák nem meggazdagodni mentek Judeába, vagy ha igen, hát Gaius Messiusnak nem volt szerencséje: a fizetési papírjai szerint egy alkalommal ötven dénárt kapott volna kézhez, de a költségek levonása után nem maradt egy vasa sem. A dokumentum azért is ritka, mert az egész Római Birodalom területéről ezen kívül csak két hasonló került elő, bár az viszonylag jól követhető, hogy a katonák egyébként mennyit kerestek.

Gaius Messius, úgy tűnik, semennyit. A fizetéséből 16 dénárt vontak le abrakra, húszat étkezésre, ötöt egy pár csizmára, a tunikája hét dénárba került, és még bőrszíjakra is kellett költenie további két dénárt. A dokumentum 72-ből származik, a régészek azt feltételezik, hogy a katona 72 és 75 között tartózkodhatott Judeában, a masszádai erőd mellett – ez 73-ban esett el.

Oren Ableman izraeli régész szerint meglepő, hogy a katona ilyen keveset keresett, de valószínűnek tartja, hogy a római katonák azért hozzájuthattak némi fizetéskiegészítéshez – erről néhány dokumentum is tanúskodik, de azt sem tartja kizártnak, hogy fosztogatással egészítették ki a jövedelmüket, de egy későbből fennmaradt szerződés tanúsága szerint az is előfordult, hogy a rómaiak a helyi zsidó polgároknak uzsorakamatra adtak kölcsön.

Nem valószínű, hogy Gaius Messius esete különösebben elterjedt lett volna: a császárok nem véletlenül kezdték gyakran az uralmukat a katonák fizetésének megemelésével, ha pedig a zsold nem lett volna elég még a hétköznapi szükségletek kielégítésére sem, bizonyára több lázadás tört volna ki a katonák között.

A dokumentumból nem derült ki, hogy mi lett Gaius Messius további sorsa, ahogyan az sem, hogy pontosan hol szolgált. A helyszín alapján a régészek azt feltételezik, hogy a Legio X Fretensis tagja volt: 72-ben ez a légió vonult fel Lucius Flavius Silva vezetésével a júdeai ellenállók utolsó erődítményének, Masszázának a lerombolására.

Forrás: (qubit)

SPORT HÍREK

MTK Budapest – Békéscsaba 3-0 Az MTK Budapest kezdőcsapata az alábbi: **Rác- Poor, Bobál, Szépe, Vadnai - Kata, Mezei, Bognár – Kovács, Németh, Zuigéber**

Szakmai igazgató: Horváth Dávid

A második félidőben hengerelt az MTK a Békéscsaba ellen. A labdarúgó NB II 23. fordulójának záró mérkőzésén az MTK a Békéscsabát fogadta, és második félidei jó játékával 3-0-s győzelmet aratott.

Összefoglaló:

67. perc: Zuigéber passzolt Némethhez, aki a 16-os jobb oldali sarkánál üresen érkező Stieber elé tálalt, a csereként beállt támadó betört a 16-oson belülrre, majd 13 méterről, ballal a jobb felső sarokba tekert. (1-0)

78. perc: Egy hazai kontra végén Bognár a felezővonalról adott remek passzt Némethhez, aki rögtön középre passzolt Zuigéberhez, az MTK támadója ballal, 10 méterről a jobb felső sarokba lőtt. (2-0)

90. perc: Kocsis passza után Németh kényszerítőzött Stieberrel, majd előbbi hét méterről a jobb alsó sarokba lőtt. (3-0)

Edzői nyilatkozat: Volt munka ebben a győzelemben! Az első félidőben nem voltunk elegendően támadózában, de a szünet után ebben változtatni tudtunk, így nagyobb nyomást gyakoroltunk a Békéscsabára. A játékunk is feljavult, a kontrákat eközben hatástalanítottuk. Örömteli, hogy kapott gól nélkül nyerjük a meccseket; a téli felkészülés során célunk volt, hogy a védekezésünkön javítsunk.

Kecskemét – Budapest Honvéd 2-2! A Honvéd kezdőcsapata az alábbi: **Szappanos - Lovrics, Prenga, Tamás, Doka - Gomis, Domingues, Mitrovic – Capan., Samperio, Lukics**

Domingues duplája ellenére is csak ikszelt a Honvéd Kecskeméten. Gólgazdag első félidőt követően nem esett újabb találat a folytatásban, így 2-2-es döntetlennel zárult a Kecskemét és a Budapest Honvéd találkozója az NB I 19. fordulójában.

Összefoglaló:

16. perc: Megszerzi a vezetést a hazai gárda, Zeke ívelte be a labdát, amit Katona gyűjtött be 15 méterre a kaputól és egy csel után a hosszúba tekerte. (1-0)

19.perc: Nenad Lukic kapott labdát a mélységből és ugratta ki az elfutó Dominguest. A francia támadó a kapuig vitte és a jobb alsóba passzolta. (1-1)

26.perc Doka futott el a bal szélén és az érkező Dominguesnek passzolta, aki ismét betalált, hét méterről gurította a rövid alsóba. (1-2)

45.perc Szuhodovszki kapott labdát és lőtte el 18 méterről a hosszú alsóba. Szappanos nem érthette el. (2-2)

Edzői nyilatkozat: „Először is, szeretnék gratulálni a játékosaimnak a teljesítményükhöz. Győzelmet érdemeltünk volna, jobban játszottunk, kombinatív összjátékkal tűntünk ki ezen a napon, mondhatni irányítottuk a mérkőzést, több helyzetünk is volt. Mi így szeretnénk játszani és eközben alkalmazkodnunk is kellett, a pályához és a hazaiak játékához. Nem is kérdés, hogy tiszteljük a Kecskemétet, nem a véletlen folytán állnak a dobogó második fokán, de el kell mondanom, hogy számomra ez nem futball volt.”

SPORT HÍREK

Villarreal – Barcelona 0-1 Barcelona: Ter Stegen – Araujo, Koundé, Christensen, Balde– De Jong, Pedri, Kessie – Raphinha, Lewandowski, Gavi.

Vezetőedző: Xavi Hernández

Pedri találata elég volt, ismét győzött a Barcelona! A La Liga 21. fordulójában a Villarreal 1–0-ra kikapott odahaza a Barcelonától.

Összefoglaló:

18.perc: Koundé labdaszerzése után De Jong, Raphinha és Lewandowski is villámgyorsan passzol, végül Pedri kissé jobbról, hat méterről jobbal a jobb alsóba lő. (0-1)

Xavi: „Ez egy nagyon nehéz pálya, a Villarreal megbecsüli a labdát, jók az egy-egy elleni párharcokban, magasan letámadnak és a labdabirtoklásra építenek. Megpróbáltunk kijönni hátulról. Sok helyzetet láttam, amikből végül nem lett gól, de próbálkoztunk. Az utolsó sikeres passz hiányzott és a gólhoz szükséges jó döntés. Ha nem zárod le időben a mérkőzést tudjuk mi jön, szenvedés egy nehéz pályán. Próbáljuk magasan letámadni az ellenfelet, hogy ne tudjon kitámadni, ebből próbálunk előnyt kovácsolni. Ma ez jelentette a győzelmet. Elég lehetőséget dolgozunk ki ahhoz, hogy több gólt szerezzünk, de gyakran a csapat pontosságán múlik, hogy nem jön össze az utolsó passz, vagy a lövés, ilyenkor nem a megfelelő döntést hozzák meg. Volt néhány nagyon tiszta lehetőségünk, számbeli fölénynél is. Az eredmények ellenére egy támadó szellemű csapat vagyunk.”

Espanyol –Real Sociedad 2-3 Espanyol: Fernandez – Olivan, Calero, Cabrera, Gil – Melamed, Darder, Vilnicious, Vidal - Braithwaite, Puado.

Vezetőedző: Diego Martínez

La Liga: sokgólos meccsen nyert a Sociedad Barcelonában. A Real Sociedad 3–2-es győzelmet aratott az Espanyol otthonában a spanyol labdarúgó-bajnokság (La Liga) 21. fordulójában hétfő este.

Összefoglaló:

23. perc: Takefusa Kubo (Real Sociedad) nem habozott, kapura lőtt közvetlenül a tizenhatos előttről. Lövése pontosan a kapu jobb oldalába ment. (0-1)

52. perc: Mikel Oyarzabal tette a labdát Alexander Sorloth (Real Sociedad) elé, aki közélről nem is hibázott. (0-2)

63. perc: Leandro Cabrera (Espanyol) érte bele szerencsétlenül a labdába - öngól! A labda a saját kapujába pattant róla. (0-3)

74. perc: Javi Puado engedett el egy ígéretes lövést, ami a kapusról kipattant az érkező Sergi Darder (Espanyol) elé, ő pedig bevágta a kapuba a kipattanót. (1-3)

88. perc: Jose Carlos Lazo sikeresen találja meg labdájával büntetőterületen belül álló csapattársát. Brian Olivan (Espanyol) veszi át a labdát és kapu jobb oldalába lő. (2-3)

Kubo Takefusza szerezte meg a találkozó első gólját, ez volt a japán játékos negyedik gólja a mostani bajnokságban. A második féldőben **Alexander Sorloth** megduplázta a vendégek előnyét, majd **Cabrera öngóljával** már 3–0-s előnyre nőtt a különbség a felek között. A szépítő gólt **Sergi Darder** szerezte meg, majd **Brian Oliván** még izgalmasabbá tette a mérkőzés hajráját, de több gól már nem esett a találkozón.

IMÁIDŐK, GYERTAGYÚJTÁS, IDŐSEK KLUBJA ESEMÉNYEK

2023. Feb. 10. – 2023. Feb. 17.

DÁTUM	REGGEL	ESTE
17. péntek	7:00	17:00
18. szombat	8:00	17:15
19. vasárnap	8:00	17:00
20. hétfő	7:00	17:00
21. kedd	7:00	17:00
22. szerda	7:00	17:00
23. csütörtök	7:00	17:00
24. péntek	7:00	17:15

A kenyérré mondandó áldás:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ
מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הַמוֹצִיא
לֶחֶם מִן הָאָרֶץ

**Báruch Átá
Ádonáj Elohénu
Melech HáOlám,
hámoci lechem
min háárec.**

Gyertyagyújtás és Szombat kimenetele Budapesten

DÁTUM	ESTE	DÁTUM	ESTE
17. péntek	16:51	18. szombat	17:58
24. péntek	17:02	25. szombat	18:09

POÉN SAROK

Grüntől kérdezi a barátja:

- Mondd csak, te mennyi pénzből jössz ki egy hónapban?
- Fogalmam sincs, mert anyyim még sose volt.

Események

A héten tartottunk Jahrzeitot Strausz Éva édesanyja után. Sajnos Éva 2 hete beteg (de már jobban van), nem tudott részt venni az imádkozáson, de a kile megemlékezett róla. Évának kívánunk Röfuá Selémat.

Múlt héten lezajlott körzetünkben a választás. Gratulálunk régi és új tagjainknak, akik képviselik kilénket a BZSH-MAZSIHISZ közgyűlésein. Az új elöljáróság megtartotta első ülését melyen megválasztották az elnököt, alelnököt és a fő gábét. Elnöknek választották ismét Streit Sándort. Mester György úr lett az alelnök, fő gábénak Zilber József úr lett megválasztva.

Mindenkinek kívánunk erőt, egészséget munkájához.

EMBERBARÁT IDŐSEK KLUBJA

„IDŐSEK KLUB” -ja, rendezvényeire várjuk kilénk tagjait. Várjuk tagjaink szíves megjelenését és ötleteiket, melyekkel segítik a klub működését. Következő klubrendezvényt február 22.-én, szerdán délelőtt 10:00 órától tartjuk a földszinti klubteremben.

Nagy Fuváros utcai Templomkörzet
Emberbarát Templomegylet

Budapest. 1084
Nagy Fuváros utca 4.
Tel: 334 27 31

Email: nagyfuvaros@gmail.com
<https://www.facebook.com/Nagyfuvaros4>

Felelős kiadó: Streit Sándor
Szerkesztő: Streit Gábor